

RPW/5476/2020 P
Data:2020-01-28

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MARIAN BANAŚ

BOE-BOS.0511.2573.2019.IP.2

Warszawa, dnia 28 stycznia 2020 r.

Dot. VII.562.1.2019.KŁ

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2020 -01- 28
ZAL.	NR

Pan
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Odpowiadając na Pana pismo skierowane do Najwyższej Izby Kontroli, uprzejmie informuję, że problematyka dotycząca współmierności i niezbędnej konieczności wkraczania organów państwa w sferę konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela jest stale obecna w działalności kontrolnej NIK. Niestety, nie zawsze zakres kompetencji kontrolnych przysługujących Izbie pozwala na poczynienie ustaleń pozwalających na dokonanie odpowiedzialnej, obiektywnej oceny czy ingerencja państwa dokonywana jest w sposób prawidłowy, uzasadniony i w niezbędnym zakresie.

Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że wszystkie ustawy kompetencyjne dotyczące służb specjalnych oraz Policji, zawierają przepisy zakazujące udzielania informacji pewnych kategorii. Dotyczy to zakazu udzielania informacji o osobie, jeżeli zostały uzyskane w wyniku czynności operacyjno-rozpoznawczych, szczególnych formach i zasadach przeprowadzania czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz stosowanych w związku z ich prowadzeniem środków i metodach. Ustawodawca przesądził, iż zakaz udostępniania tych informacji nie dotyczy jedynie sądów i prokuratora, i to w ściśle określonych przypadkach. Wprawdzie, zgodnie z Konstytucją i ustawą o Najwyższej Izbie Kontroli, Izbie przysługują uprawnienia kontrolne wobec służb specjalnych, to jednak ustanowione zakazy udostępniania informacji związanych z prowadzonymi czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi znacząco utrudniają lub wręcz uniemożliwiają kontrolę i ocenę prawidłowości oraz zasadności wykonywania zadań służb specjalnych. Zakazy te, na co wskazują doświadczenia kontrolne NIK, są dodatkowo często nadużywane i stanowią pretekst do nieujawniania także innych informacji.

Identyfikowane przez kontrole NIK problemy i mankamenty w ukształtowaniu i funkcjonowaniu nadzoru nad służbami specjalnymi dodatkowo utrudniają możliwość oceny prawidłowości działania służb przy wykorzystywaniu czynności operacyjno-rozpoznawczych. Analiza obowiązujących przepisów wskazuje, iż zadania wykonywane przez służby specjalne z wykorzystaniem takich czynności pozostają praktycznie poza zewnętrzną kontrolą. Jediną formą kontroli zewnętrznej jest kontrola wykonywana przez sądy i prokuratora. Niestety kontrola taka nie obejmuje wszystkich typów czynności podejmowanych w procedurze operacyjno-rozpoznawczej lub też ukształtowana jest w sposób dalece niedoskonały, np. oparty o materiały zbiorcze i to przedstawiane po upływie znaczącego czasu od dokonania tego rodzaju czynności. Równocześnie, konstytucyjnie i ustawowo ukształtowane zasady niezależności i niezawisłości sędziowskiej nie pozwalają NIK na badanie prawidłowości i rzetelności wykonywanej przez te organy kontroli.

Pragnę przy tym zwrócić uwagę, że już od 2013 r. Najwyższa Izba Kontroli, dostrzegając potrzebę zreformowania systemu służb specjalnych i zapewnienia właściwego, zgodnego ze standardami europejskimi, skutecznego mechanizmu nadzoru i kontroli nad działalnością podejmowaną z wykorzystaniem czynności operacyjnych, wielokrotnie przedstawiała swoje uwagi w trwającym już wówczas procesie legislacyjnym.

Wprowadzone ustawą z dnia 5 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw rozwiązania nie pozwoliły jednak na usunięcie istniejących ograniczeń w systemie nadzoru i kontroli nad zadaniami wykonywanymi z użyciem czynności operacyjno-rozpoznawczych.

Tym samym, wobec wskazanego ograniczenia kompetencji kontrolnych NIK, i to zarówno wobec służb specjalnych, Policji jak i sądów oraz prokuratury, przeprowadzenie skutecznej, efektywnej kontroli w postulowanym przez Pana zakresie uważam za niemożliwe.

Z poważaniem
